Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

9. juuli 2020*

Apellatsioonkaebus – Euroopa Liidu omavahendid – Liikmesriikide rahaline vastutus – Omavahendite kättesaadavaks tegemise kohustusest vabastamise taotlus – Tühistamishagi – Vastuvõetavus – Euroopa Komisjoni kiri – Mõiste „vaidlustatav akt“ – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Tõhus kohtulik kaitse – Liidu alusetul rikastumisel põhinev hagi

Kohtuasjas C-575/18 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 13. septembril 2018 esitatud apellatsioonkaebus,

Tšehhi Vabariik, esindajad: O. Serdula, J. Vláčil ja M. Smolek,

apellant,

keda toetab:

Madalmaade Kuningriik, esindajad: K. Bulterman, C. S. Schillemans, L. Noort, H. S. Gijzen ja J. Langer,

menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

teine menetlusosaline:

Euroopa Komisjon, esindajad: M. Owsiany-Hornung ja Z. Malůšková, hiljem Z. Malůšková ja J.-P. Keppenne,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid: A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, P. G. Xuereb, L. S. Rossi ja I. Jarukaitis, kohtunikud: E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, K. Jürimäe (ettekandja), N. Piçarra ja A. Kumin,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: osakonna juhataja M. Aleksejev,

arvestades kirjalikku menetlust ja 11. novembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 12. märtsi 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

on teinud järgmise

otsuse

1 Oma apellatsioonkaebusega palub Tšehhi Vabariik tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 28. juuni 2018. aasta määruse Tšehhi Vabariik *vs.* komisjon (T-147/15, ei avaldata, edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“, EU:T:2018:395), millega Üldkohus jättis rahuldamata tema hagi nõudega tühistada Euroopa Komisjoni eelarve peadirektoraadi alla kuuluva omavahendite ja finantsplaneerimise direktoraadi direktori otsus, mis sisaldub 20. jaanuari 2015. aasta kirjas viitenumbriga Ares (2015) 217973 (edaspidi „vaidlusalune kiri“).

Õiguslik raamistik

Otsused 2000/597/EÜ, Euratom ja 2007/436/EÜ, Euratom

2 Sellel ajavahemikul, mida vaidluse aluseks olevad asjaolud puudutavad, olid teineteise järel kohaldatavad kaks Euroopa Liidu omavahendite süsteemi käsitlevat otsust, nimelt nõukogu 29. septembri 2000. aasta otsus 2000/597/EÜ, Euratom Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta (ELT 2000, L 253, lk 42; ELT eriväljaanne 01/03, lk 200) ja seejärel alates 1. jaanuarist 2007 nõukogu 7. juuni 2007. aasta otsus 2007/436/EÜ, Euratom Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta (ELT 2007, L 163, lk 17).

3 Vastavalt otsuse 2000/597 artikli 2 lõike 1 punktile b, mille sisu võeti põhiosas üle otsuse 2007/436 artikli 2 lõike 1 punktiga a, käsitatakse Euroopa Liidu üldeelarvesse kavandatud omavahenditena muu hulgas järgmisi tulusid: „ühise tollitariifistiku maksumäärad ja muud tollimaksud, mille [liidu] institutsioonid on kehtestanud või kehtestavad kolmandate riikidega kauplemise suhtes“.

4 Otsuste 2000/597 ja 2007/436 artikli 8 lõike 1 esimene ja kolmas lõik sätestavad nimelt esiteks, et liikmesriigid nõuavad need liidu omavahendid sisse vastavalt riigisisestele õigusaktidele, mida kohandatakse vajaduse korral liidu eeskirjade nõuete täitmiseks, ning teiseks, et liikmesriigid annavad need vahendid komisjoni käsutusse.

Määrus nr 1150/2000

5 Nõukogu 22. mai 2000. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 1150/2000, millega rakendatakse otsus 2007/436 (EÜT 2000, L 130, lk 1; ELT eriväljaanne 01/03, lk 169), on kahe muudatuse tulemus, mis viidi vaidluse aluseks olevate asjaoludega seotud ajavahemikul sisse alates 28. novembrist 2004 nõukogu 16. novembri 2004. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 2028/2004 (EÜT 2004, L 352, lk 1) ja alates 1. jaanuarist 2007 nõukogu 26. jaanuari 2009. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 105/2009 (ELT 2009, L 36, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1150/2000“).

6 Määruse nr 1150/2000 artikli 2 lõike 1 kohaselt määratakse liidu omavahendite maks kindlaks niipea, kui tollieeskirjades ette nähtud maksu arvestuskande ja võlgniku teavitamisega seotud tingimused on täidetud.

7 Määruse artikli 6 lõikes 1 ja lõike 3 punktides a ja b on ette nähtud:

„1. Omavahendite raamatupidamisarvestust peab iga liikmesriigi riigikassa või iga liikmesriigi määratud asutus ning see jaguneb vastavalt vahendite liigile.

[…]

3. a) Vastavalt artiklile 2 kindlaksmääratud maksud tuleb käesoleva lõike punkti b alusel kanda raamatupidamisarvestusse hiljemalt esimesel tööpäeval pärast maksu kindlaksmääramise kuule järgneva teise kuu 19. kuupäeva.;

b) Kindlaksmääratud maksud, mis ei ole punktis a märgitud raamatupidamisarvestusse kantud, sest on veel sisse nõudmata ning mille kohta ei ole antud tagatist, kantakse punktis a ettenähtud aja jooksul eraldi raamatupidamisarvestusse. Liikmesriigid võivad kasutada seda korda juhul, kui kindlaksmääratud maksud, mille kohta on antud tagatis, vaidlustatakse ning need võivad vaidluste lahendamise tulemusena muutuda.“

8 Määruse artikli 9 lõike 1 esimene lõik näeb ette:

„Iga liikmesriik kannab omavahendid artiklis 10 ettenähtud korras kontole, mis avatakse komisjoni nimel liikmesriigi riigikassas või liikmesriigi määratud asutuses.“

9 Sama määruse artikli 10 lõikes 1 on sätestatud:

„Pärast sissenõudmiskulude mahaarvamist vastavalt otsuse [2007/436] artikli 2 lõikele 3 ja artikli 10 lõikele 3 tehakse kanne kõnealuse otsuse artikli 2 lõike 1 punktis a nimetatud omavahendite kohta hiljemalt makse käesoleva määruse artiklis 2 ettenähtud korras kindlaks määramise kuule järgneva teise kuu 19. kuupäevale järgneval esimesel tööpäeval.

Käesoleva määruse artikli 6 lõike 3 punkti b alusel eraldi raamatupidamisarvestusse kantavate maksete puhul tuleb kanne teha siiski hiljemalt makse sissenõudmise kuule järgneva teise kuu 19. kuupäevale järgneval esimesel tööpäeval.“

10 Määruse nr 1150/2000 artikli 11 lõikes 1 on sätestatud, et viivituse eest summade kandmisel määruse artikli 9 lõikes 1 märgitud kontole peab asjaomane liikmesriik maksma intressi.

11 Määruse artikli 17 lõiked 1–4 sätestavad:

„1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada artiklis 2 kindlaksmääratud maksudele vastavate summade komisjonile kasutatavaks tegemine käesolevas määruses ettenähtud korras.

2. Liikmesriigid on vabastatud kindlaksmääratud maksudele vastavate summade komisjoni käsutusse andmise kohustusest, kui neid ei ole võimalik sisse nõuda, kas:

a) vääramatu jõu tõttu;

b) neist mittesõltuvatel teistel põhjustel.

Pädev haldusasutus kuulutab kindlaksmääratud maksudele vastavad summad oma otsusega sissenõudmisele mittekuuluvateks, kui ta leiab, et neid ei saa sisse nõuda.

Kindlaksmääratud maksudele vastavad summad kuulutatakse sissenõudmisele mittekuuluvateks hiljemalt viis aastat pärast kuupäeva, mil kooskõlas artikliga 2 maks kindlaks määrati ning haldusliku või kohtuliku edasikaebamise korral pärast lõpliku otsuse tegemise, teatamise või avaldamise kuupäeva.

Osamakse või osamaksete laekumisel algab maksimaalselt viieaastane ajavahemik viimase makse tegemise kuupäevast, kui sellega võlg ei kustunud.

Summad, mis on loetud või kuulutatud sissenõudmisele mittekuuluvateks, kustutatakse lõplikult artikli 6 lõike 3 punktis b osutatud eraldi raamatupidamisarvestusest. Summad märgitakse ära artikli 6 lõike 4 punktis b osutatud kvartaliaruande lisas ja vajadusel artikli 6 lõikes 5 osutatud kvartaliaruandes.

3. Kui asjaomaste kindlaksmääratud maksude suurus ületab 50 000 eurot, edastavad liikmesriigid kolme kuu jooksul pärast lõikes 2 märgitud haldusotsuse tegemist või kooskõlas nimetatud lõikes osutatud tähtaegadega komisjonile aruande nende juhtumite kohta, mille suhtes on kohaldatud lõiget 2.

[…]

4. Komisjon edastab oma märkused asjaomasele liikmesriigile kuue kuu jooksul pärast lõikes 3 ettenähtud aruande kättesaamist.

[…]“.

Vaidluse taust ja vaidlusalune kiri

12 Vaidluse tausta on kirjeldatud vaidlustatud kohtumääruse punktides 1–9. Käesoleva menetluse jaoks võib selle kokku võtta järgmiselt.

13 Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) võttis 30. mail 2008 vastu lõpparuande seoses uurimisega, mille käigus kontrolliti Laosest pärit tulekiviga taskutulemasinate importi ajavahemikul 2004–2007.

14 Selles aruandes oli märgitud, et „kontrolliülesande täitmise käigus kogutud Hiinast saadud tõenditest piisab selleks, et liikmesriigid algataksid haldusmenetluse maksude ümberarvutamiseks“. Aruande kohaselt oli vaja, „et liikmesriigid viiksid läbi järelevalveauditid ja vajaduse korral uurimised, mis puudutavad asjaomaseid importijaid, ning algataksid kiiresti sissenõudmismenetluse, kui seda ei ole juba tehtud“.

15 Sama aruande järeldused puudutasid kauba Tšehhi Vabariiki importimist 28 juhul. Pädevad Tšehhi tolliasutused võtsid meetmed, et neil juhtudel maks ümber arvutada ja sisse nõuda.

16 Siiski ei õnnestunud kõigil neil juhtudel viia ümberarvutamist läbi kolme kuu jooksul alates OLAFi aruande tšehhikeelse versiooni teatavakstegemise kuupäevast.

17 2013. aasta novembrist kuni 2014. aasta novembrini registreeris Tšehhi Vabariik kohaldatavate õigusnormide kohaselt WOMISi infosüsteemis (Write-Off Management and Information System) juhtumid, mil liidu omavahendite summat ei olnud võimalik sisse nõuda.

18 2014. aasta juulis ja detsembris edastas Tšehhi Vabariik komisjoni palvel komisjonile täiendavat teavet.

19 Komisjoni eelarve peadirektoraadi alla kuuluva omavahendite ja finantsplaneerimise direktoraadi direktor teatas vaidlusaluse kirjaga Tšehhi ametiasutustele, et ühelgi nimetatud juhul ei ole täidetud määruse nr 1150/2000 artikli 17 lõikes 2 ette nähtud tingimused selleks, et saada vabastus liidu omavahendite kättesaadavaks tegemise kohustusest. Ta palus Tšehhi ametiasutustel võtta vajalikud meetmed, et komisjoni kontole kantaks 53 976 340 Tšehhi krooni (CZK) (ligikaudu 2 112 708 eurot) suurune summa (edaspidi „kõnealune summa“) hiljemalt selle kirja saatmise kuule järgneva teise kuu 19. kuupäevale järgneval esimesel tööpäeval. Direktor lisas, et mis tahes viivitus toob kaasa viivitusintressi maksmise vastavalt määruse nr 1150/2000 artiklile 11.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtumäärus

20 Tšehhi Vabariik esitas Üldkohtu kantseleisse 30. märtsil 2015 saabunud hagiavaldusega nõude tühistada otsus, mida vaidlusalune kiri väidetavalt sisaldab.

21 Komisjon esitas 11. juunil 2015 Üldkohtu kantseleile eraldi dokumendiga selle hagi vastuvõetamatuse vastuväite põhjendusega, et vaidlusalune kiri ei kujuta endast otsust, mille peale saab esitada tühistamishagi. Tšehhi Vabariik esitas selle vastuväite kohta oma seisukohad.

22 Slovaki Vabariik esitas Üldkohtu kantseleile 20. juulil 2015 avalduse menetlusse astumiseks Tšehhi Vabariigi nõuete toetuseks.

23 Pärast Tšehhi Vabariigi ja komisjoni seisukohtade saamist peatas Üldkohus 22. detsembri 2015. aasta otsusega enda menetluse kuni menetlust lõpetava lahendi tegemiseni kohtuasjades, milles tehti 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsused Slovakkia *vs.* komisjon (C-593/15 P ja C-594/15 P, EU:C:2017:800) ning Rumeenia *vs.* komisjon (C-599/15 P, EU:C:2017:801). Menetlust jätkati pärast nende kohtuotsuste kuulutamist. Tšehhi Vabariigil ja komisjonil paluti esitada oma seisukoht järelduste kohta, mis nendest kohtuotsustest tuleb teha.

24 Üldkohus nõustus vaidlustatud kohtumääruses komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväitega ja jättis seetõttu Tšehhi Vabariigi hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, kuna see oli esitatud akti peale, mille peale ei saa esitada tühistamishagi, kuid ta ei teinud otsust Slovaki Vabariigi menetlusse astumise avalduse kohta.

Menetlus Euroopa Kohtus ja apellatsioonimenetluse poolte nõuded

25 Tšehhi Vabariik palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtumäärus;

– lükata komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväide tagasi;

– saata kohtuasi tagasi Üldkohtule, et viimane teeks otsuse hagi põhjendatuse kohta, ja

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

26 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

– jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

– mõista kohtukulud välja Tšehhi Vabariigilt.

27 Euroopa Kohtu presidendi 8. jaanuari 2019. aasta määrusega lubati Madalmaade Kuningriigil astuda menetlusse Tšehhi Vabariigi nõuete toetuseks.

28 Madalmaade Kuningriik palub oma menetlusse astuja seisukohtades Euroopa Kohtul:

– rahuldada apellatsioonkaebus ja

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

Apellatsioonkaebus

Poolte argumendid

29 Tšehhi Vabariik põhjendab oma apellatsioonkaebust üheainsa väitega, mille kohaselt on rikutud ELTL artiklit 263 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47.

30 Selle väitega väidab Tšehhi Vabariik sisuliselt, et vastupidi sellele, mida Üldkohus annab mõista vaidlustatud kohtumääruse punktis 81 ja sellele järgnevates punktides, ei ole tal ühtegi tõhusat õiguskaitsevahendit, mis võimaldaks tal lasta kohtulikult kontrollida komisjoni seisukohta tema ja selle institutsiooni vahelises vaidluses selle üle, kas tal on kohustus teha kõnealune summa komisjonile kättesaadavaks. Neil asjaoludel oleks Üldkohus pidanud tunnistama esimeses kohtuastmes esitatud hagi vastuvõetavaks, et tagada talle tõhus kohtulik kaitse.

31 Sellega seoses rõhutab Tšehhi Vabariik, et kui komisjon palub niisuguse kirjaga nagu vaidlusalune kiri teha liikmesriigil talle kättesaadavaks liidu omavahendite summa, siis on see liikmesriik faktiliselt kohustatud määratud tähtaja jooksul nõutud summa maksma, hoolimata kahtlustest, mida ta komisjoni seisukoha suhtes avaldab. Nimelt, kui liikmesriik keeldub seda summat sellele institutsioonile kättesaadavaks tegemast, riskib liikmesriik sellega, et ta peab lisaks põhisummale maksma viivist, kui pärast komisjoni poolt liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitamist tuvastab Euroopa Kohus, et kättesaadavaks tegemise kohustust on rikutud. Viivise suurus sõltub praktikas sellest, millise tähtaja jooksul komisjon sellise hagi esitab ja liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse kestusest. See summa võib seega olla väga suur ja kujutab endast asjaomase liikmesriigi jaoks ülemääraseid kohtukulusid.

32 Tšehhi Vabariik väidab esiteks, et liikmesriigil ei ole mingit kindlust, et Euroopa Kohus vaatab tema ja komisjoni vahelise vaidluse sisuliselt läbi, arvestades, et komisjonil on kaalutlusõigus selle üle otsustamisel, kas liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitada, ning võttes arvesse asjaolu, et hagi esitamiseks ei ole ette nähtud mingit tähtaega. Kuna võimalus, et asja arutab kohus, sõltub seega komisjoni „heast tahtest“, ei ole õigus tõhusale kohtulikule kaitsele tagatud.

33 Tšehhi Vabariik leiab, et teisiti oleks see vaid juhul, kui komisjon oleks kohustatud esitama asjaomase liikmesriigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi juhul, kui see liikmesriik on küll teinud liidu omavahendite summa komisjonile kättesaadavaks, kuid makset tehes teinud reservatsiooni, avaldades kahtlust selle maksekohustuse põhjendatuse suhtes.

34 Praegu ei tulene aga liidu kohtupraktikast niisugust kohustust esitada sellisel juhul liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi. Pealegi ei ole see kohtupraktika piisavalt täpne selles osas, millised on sellise reservatsioonidega kättesaadavaks tegemise tingimused ja tagajärjed; see tekitab õiguslikku ebakindlust ja kahjustab õigust tõhusale kohtulikule kaitsele.

35 Lisaks ilmneb komisjoni praegusest praktikast, et see institutsioon ei pea ennast kohustatuks esitama liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi juhul, kui liidu omavahendite summa tehakse kättesaadavaks reservatsioonidega.

36 Tšehhi Vabariigi väitel on komisjon aga arvamusel, et sellisel juhul ei ole enam tegemist liikmesriigi kohustuste rikkumisega ELTL artikli 258 tähenduses.

37 Sellest järeldub, et liikmesriigil on liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi raames võimalik jõuda liidu kohtusse üksnes siis, kui ta keeldub nõutud summat komisjonile kättesaadavaks tegemast, riskides seega sellega, et ta peab liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise korral maksma väga kõrget viivist.

38 Teiseks leiab Tšehhi Vabariik, et tema puudulik kohtulik kaitse kujutab endast vaidlusaluse kirja „faktilist ja õiguslikku konteksti“, mis on asjakohane kriteerium selle hindamisel, kas kiri on vaidlustatav. Seda konteksti arvestades tuleb selleks, et tagada õigus tõhusale kohtulikule kaitsele, tõlgendada mõisteid „siduvad õiguslikud tagajärjed“ ja „vaidlustatav akt“ teisiti, kui tõlgendas Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses.

39 See oleks nii veelgi enam siis, kui vaatamata Tšehhi Vabariigi võetud sammudele keelduks komisjon jätkuvalt liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitamisest. Tšehhi Vabariik rõhutab sellega seoses, et ta tegi kõnealuse summa alates 17. märtsist 2015 komisjonile kättesaadavaks, avaldades samas selle institutsiooni seisukohtade põhjendatuse suhtes kahtlust. Lisaks kordas see liikmesriik oma 30. augusti 2018. aasta kirjas, mis jäi vastuseta, nimetatud institutsioonile oma kahtlusi seoses oma kohustusega teha see summa kättesaadavaks ja palus komisjonil see summa talle tagastada või esitada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi.

40 Kohtuistungil lisas Tšehhi Vabariik esiteks, et vaidlusalune kiri tekitab õiguslikke tagajärgi, kuna selles määrati kindlaks tähtaeg kõnealuse summa kättesaadavaks tegemiseks, vastasel juhul oleks tulnud tasuda viivist. Selle tähtaja kulgema hakkamise hetk erineb aga määruse nr 1150/2000 artiklis 10 ette nähtud hetkest.

41 Teiseks lisas Tšehhi Vabariik, et ka liidu alusetu rikastumise tõttu esitatud kahju hüvitamise hagi ei taga talle tõhusat kohtulikku kaitset, arvestades selle õiguskaitsevahendi rangeid tingimusi.

42 Madalmaade Kuningriik on seisukohal, et Üldkohus leidis vääralt, et vaidlusalune kiri kujutab endast „lihtsalt õiguslikku arvamust“ või „pelgalt üleskutset teha [kõnealune summa] kättesaadavaks“. Selle kirja eesmärk oli tekitada õiguslikke tagajärgi, kuna sellega pandi Tšehhi Vabariigile uued kohustused, määrates sõltumatult kindlaks kuupäev, millest alates tuleb tasuda viivist.

43 Pealegi võivad sellise akti tühistamiseks esitatud hagi ja liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esineda koos. See, et ELTL artikli 263 alusel ei saa vaidlustada selliseid akte nagu vaidlusalune kiri kujutab endast „lünka“ liikmesriikide kohtulikus kaitses.

44 Kohtuistungil lisas Madalmaade Kuningriik, et selle lünga täitmiseks on kaks võimalust. Esimene lahendus oleks see, et kui liikmesriik teeb komisjonile kättesaadavaks liidu omavahendite summa, kuid avaldab seejuures kahtlust selliselt toimimise kohustuse suhtes, on see institutsioon kohustatud esitama asjaomase liikmesriigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi. Niisugune kohustus võib põhineda tõhusa kohtuliku kaitse ja lojaalse koostöö põhimõttel. Teine lahendus oleks võimaldada liikmesriigil esitada Üldkohtusse liidu alusetule rikastumisele tuginev hagi. Madalmaade Kuningriik väljendas oma eelistust esimese lahenduse suhtes, kaheldes teise otstarbekuses.

45 Komisjon leiab, et Tšehhi Vabariigi ainus väide ei ole põhjendatud.

Euroopa Kohtu hinnang

46 Kõigepealt tuleb meelde tuletada väljakujunenud kohtupraktikat, millest tuleneb, et „vaidlustatavad aktid“ ELTL artikli 263 tähenduses on sõltumata nende vormist kõik liidu institutsioonide vastu võetud sätted, mille eesmärk on tekitada siduvaid õiguslikke tagajärgi (20. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Belgia *vs.* komisjon, C-16/16 P, EU:C:2018:79, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

47 Selleks et teha kindlaks, kas vaidlustatud akt tekitab selliseid tagajärgi, tuleb hinnata neid tagajärgi selliste objektiivsete kriteeriumide alusel nagu akti sisu, võttes vajaduse korral arvesse akti vastuvõtmise konteksti ja akti vastu võtnud institutsiooni pädevust (20. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Belgia *vs.* komisjon, C-16/16 P, EU:C:2018:79, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

48 Käesolevas asjas viitas Üldkohus sellele kohtupraktikale vaidlustatud kohtumääruse punktides 31 ja 35. Seda kohtupraktikat kohaldades otsustas Üldkohus kõnealuse kohtumääruse punktis 64, et vaidlusalune kiri ei saa tekitada õiguslikke tagajärgi. Üldkohus jõudis sellele järeldusele esiteks kohtumääruse punktides 36–56 esitatud analüüsi tulemusel, milles ta käsitles selle kirja koostamise konteksti ja komisjoni pädevust liidu omavahendite valdkonnas, arvestades eelkõige otsuse 2007/436 artikli 8 lõiget 1 koostoimes määruse nr 1150/2000 artikli 2 lõikega 1, artikli 9 lõikega 1 ja artikli 17 lõigetega 1–4, ning teiseks pärast kõnealuse kirja sisu kontrollimist sama kohtumääruse punktides 57–63.

49 Oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitatud ainsa väite raames ei vaidle Tšehhi Vabariik vastu sellele, kuidas Üldkohus tõlgendas otsuse 2007/436 ja määruse nr 1150/2000 sätteid nende koostoimes, ega sea kahtluse alla analüüsi, milles käsitletakse vaidlusaluse kirja sisu ja selle koostamise konteksti.

50 Tšehhi Vabariik leiab siiski, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta jättis tema tühistamishagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, kuigi vastupidi sellele, mida Üldkohus annab mõista vaidlustatud kohtumääruse punktis 81 ja sellele järgnevates punktides, ei ole tal ühtegi muud õiguskaitsevahendit, mis võimaldaks tal lasta kohtulikult kontrollida komisjoni seisukohta tema ja selle institutsiooni vahelises vaidluses kõnealuse summa komisjonile kättesaadavaks tegemise üle. Tšehhi Vabariik väidab, et tema puudulik kohtulik kaitse on osa kontekstist, mida oleks tulnud arvesse võtta vaidlusaluse kirja vaidlustatavuse hindamisel.

51 Vaidlustatud kohtumääruse nendes punktides lükkas Üldkohus tagasi Tšehhi Vabariigi poolt Üldkohtus esitatud argumendid, mis puudutavad Tšehhi Vabariigi õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Esiteks tuletas Üldkohus selle kohtumääruse punktis 81 sisuliselt meelde, et kui tingimust, et vaidlustatud akt peab tekitama siduvaid õiguslikke tagajärgi, tõlgendatakse harta artiklit 47 arvestades, siis ei või see tõlgendus viia selle tingimuse kohaldamata jätmiseni. Teiseks märkis Üldkohus nimetatud kohtumääruse punktides 82–86, et Tšehhi Vabariik võis jätta vaidlusaluse kirja tähelepanuta ja oodata, et komisjon esitab võib-olla liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, ning samuti võis ta teha kõnealuse summa kättesaadavaks, avaldades samas kahtlust komisjoni seisukoha põhjendatuse suhtes.

52 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et Üldkohus tuletas vaidlustatud kohtumääruse punktis 81 õigesti meelde, et selgitustest harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 2) ja Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et kuigi siduvate õiguslike tagajärgede tingimust tõlgendades tuleb silmas pidada õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, nagu see on tagatud harta artikli 47 esimese lõiguga, ei ole selle õiguse eesmärk muuta aluslepingutes ette nähtud kohtuliku kontrolli süsteemi ja eelkõige otse liidu kohtutele esitatavate hagide vastuvõetavusega seotud norme. Seega ei saa mõiste „vaidlustatav akt“ tõlgendamine kõnealust artiklit 47 arvestades viia selleni, et nimetatud tingimus jäetakse kohaldamata, ilma et seejuures ei ületataks EL toimimise lepinguga liidu kohtutele antud pädevust (vt selle kohta 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Slovakkia *vs.* komisjon, C-593/15 P ja C-594/15 P, EU:C:2017:800, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).

53 See oleks nii aga just juhul, kui liikmesriigil oleks lubatud esitada tühistamishagi kirja peale, mis ei ole vaidlustatav akt käesoleva kohtuotsuse punktides 46 ja 47 viidatud kohtupraktika tähenduses, kuna arvestades kirja sisu, kirja koostamise konteksti ja selle autoriks oleva institutsiooni pädevust, ei tekita see siduvaid õiguslikke tagajärgi, nagu otsustas Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 36–64, ilma et Tšehhi Vabariik oleks analüüsi neid osi oma apellatsioonkaebuses kahtluse alla seadnud.

54 Peale selle väitis Tšehhi Vabariik kohtuistungil sama moodi sellega, mida väitis Madalmaade Kuningriik oma menetlusse astuja seisukohtades, et vaidlusalune kiri tekitab õiguslikke tagajärgi, kuna selles määrati kindlaks tähtaeg kõnealuse summa kättesaadavaks tegemiseks, mille järgimata jätmisel oleks tulnud tasuda viivist. Siiski ei saa see, et komisjon määrab niisuguse tähtaja, juba oma olemuse tõttu tekitada õiguslikke tagajärgi. Nimelt on Euroopa Kohus otsustanud, et kui asjaomane liikmesriik viivitab omavahendite kontole kandmisega, mis on ette nähtud määruse nr 1150/2000 artikli 9

lõikes 1, siis tuleb tal selle määruse artikli 11 alusel maksta selle eest viivist kogu viivitatud aja eest, sõltumata viivituse põhjusest ja komisjoni poolt liidu omavahendite kättesaadavaks tegemisele määratud tähtajast (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-442/08, EU:C:2010:390, punktid 93 ja 95, ning 17. märtsi 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, C-23/10, ei avaldata, EU:C:2011:160, punkt 62).

55 Pealegi on Tšehhi Vabariigi argumendid, mille kohaselt tuleb tema tühistamishagi vastuvõetavaks tunnistada, vastuolus liidu omavahendite süsteemi tunnustega.

56 Sellega seoses tuleb meenutada, et otsuste 2000/597 ja 2007/436 artikli 8 lõikest 1 tuleneb, et liidu omavahendid, mida on nimetatud vastavalt otsuse 2000/597 artikli 2 lõike 1 punktides a ja b ning otsuse 2007/436 artikli 2 lõike 1 punktis a, nõuavad sisse liikmesriigid ja nemad on kohustatud tegema need vahendid komisjonile kättesaadavaks (8. juuli 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, C-334/08, EU:C:2010:414, punkt 34).

57 Selleks on liikmesriigid määruse nr 1150/2000 artikli 2 lõike 1 alusel kohustatud liidu omavahendite maksu kindlaks määrama niipea, kui tollieeskirjades ette nähtud „maksu arvestuskande ja võlgniku teavitamisega seotud“ tingimused on täidetud. Liikmesriigid on seega kohustatud kandma selle määruse artikli 2 kohaselt kindlaks määratud maksud liidu omavahendite raamatupidamisarvestusse sama määruse artiklis 6 sätestatud tingimustel (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-442/08, EU:C:2010:390, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellega seoses tuleb täpsustada, et sama määruse artikli 6 lõike 3 punkti b kohaselt kantakse kindlaksmääratud maksud, mis on veel sisse nõudmata ning mille kohta ei ole antud tagatist, eraldi raamatupidamisarvestusse (vt selle kohta 11. juuli 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia (omavahendid – tollivõla sissenõudmine), C-304/18, ei avaldata, EU:C:2019:601, punkt 52).

58 Seejärel peavad liikmesriigid tegema liidu omavahendid määruse nr 1150/2000 artiklites 9–11 sätestatud tingimustel komisjonile kättesaadavaks, kandes need ette nähtud tähtaja jooksul selle institutsiooni nimel avatud kontole. Nimetatud määruse artikli 11 lõike 1 kohaselt peab asjaomane liikmesriik viivituse eest summade sellele kontole kandmisel maksma viivitusintressi.

59 Järelikult on omavahel lahutamatult seotud liidu omavahendite kindlaksmääramise kohustus, kohustus kanda need ette nähtud tähtaja jooksul komisjoni kontole ja kohustus maksta viivist (vt selle kohta 20. märtsi 1986. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, 303/84, EU:C:1986:140, punkt 11), kusjuures viivist tuleb maksta sõltumata põhjusest, miks kanti omavahendid komisjoni arvele viivitusega (1. juuli 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-442/08, EU:C:2010:390, punkt 93).

60 Peale selle peavad liikmesriigid määruse nr 1150/2000 artikli 17 lõigete 1 ja 2 kohaselt võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada selle määruse artikli 2 kohaselt kindlaksmääratud maksudele vastavate summade komisjonile kättesaadavaks tegemine. Liikmesriigid on sellest vabastatud ainult siis, kui kõnealuseid summasid ei olnud võimalik sisse nõuda vääramatu jõu tõttu või kui ilmneb, et neid ei ole enam võimalik sisse nõuda liikmesriigist mittesõltuvatel põhjustel. Summad, mis on loetud või kuulutatud sissenõudmisele mittekuuluvateks, kustutatakse lõplikult kõnealuse määruse artikli 6 lõike 3 punktis b osutatud eraldi raamatupidamisarvestusest.

61 Selles kontekstis tuleneb määruse nr 1150/2000 artikli 17 lõigetest 3 ja 4, et kui asjaomaste kindlaksmääratud maksude suurus ületab 50 000 eurot, edastavad liikmesriigid komisjonile aruande nende juhtumite kohta, mille suhtes on kohaldatud selle artikli lõiget 2. Komisjonil tuleb edastada oma märkused asjaomasele liikmesriigile kuue kuu jooksul pärast aruande kättesaamist. Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 46–50 õigesti leidis, ilma et sellele oleks apellatsioonkaebuses vastu vaieldud, ei ole need märkused siduvad ning neid tuleb pidada lihtsalt komisjoni arvamuseks.

62 Eeltoodust tuleneb, et kehtiva liidu õiguse kohaselt on liidu omavahendite süsteemi haldamine usaldatud liikmesriikidele ja selle eest vastutavad ainult nemad. Seega tuleneb nende omavahendite sissenõudmise, kindlaksmääramise ja kontole kandmise kohustus liikmesriikidele vahetult otsuste 2000/597 ja 2007/436 ning määruse nr 1150/2000 sätetest, ilma et komisjonil oleks otsustuspädevust, mis võimaldaks tal kohustada liikmesriike liidu omavahendite summasid kindlaks määrama ja talle kättesaadavaks tegema (vt selle kohta 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Slovakkia *vs.* komisjon, C-593/15 P ja C-594/15 P, EU:C:2017:800, punkt 64).

63 Sellega seoses on oluline rõhutada, et liidu seadusandja otsustas jätta arvesse võtmata komisjoni ettepaneku, mille viimane tegi 1. juulil 2003 esitatud ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr 1150/2000 (KOM (2003) 366 (lõplik)), punktis 13.3, ja milles oli ette nähtud, et komisjonile antakse pädevus võtta vastu põhjendatud otsus, kui viimane leiab, et määruse nr 1150/2000 artikli 17 lõike 2 esimeses lõigus ette nähtud tingimused ei ole täidetud.

64 Neil asjaoludel tähendaks see, kui antaks võimalus esitada tühistamishagi sellise kirja peale nagu vaidlusalune kiri – nagu Tšehhi Vabariik seda soovitab – selleks, et kontrollida, kas selle liikmesriigi kohustus teha asjaomane summa komisjonile kättesaadavaks, on põhjendatud, et eirataks liidu omavahendite süsteemi, nagu see on ette nähtud liidu õigusnormides. Kuid Euroopa Kohtu ülesanne ei ole muuta valikut, mille liidu seadusandja selles osas on teinud.

65 Mis puudutab teiseks Üldkohtu kaalutlusi vaidlustatud kohtumääruse punktides 82–86, siis tuleb märkida, et vastavalt komisjonile ELL artikli 17 lõike 1 alusel antud aluslepingute täitmise järelevalvaja rollile on selle institutsiooni ülesanne tagada, et liikmesriigid täidaksid oma kohustusi liidu omavahendite valdkonnas nõuetekohaselt.

66 Nimetatud ülesande täitmisel on komisjonil kaalutlusõigus selle üle otsustamisel, kas ELTL artiklis 258 ette nähtud menetluse algatamine on otstarbekas, kui ta leiab, et liikmesriik on rikkunud mõnda liidu õigusest tulenevat kohustust (vt selle kohta 19. oktoobri 1995. aasta kohtuotsus Richardson, C-137/94, EU:C:1995:342, punkt 35, ja 6. detsembri 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-456/05, EU:C:2007:755, punkt 25).

67 Sellega seoses on Euroopa Kohus eelkõige leidnud, et liikmesriik, kes hoidub liidu omavahendite maksu kindlaksmääramisest ja vastava summa komisjonile kättesaadavaks tegemisest, ilma et ükski määruse nr 1150/2000 artikli 17 lõikes 2 ette nähtud tingimustest oleks täidetud, rikub liidu õigusest ning eelkõige otsuste 2000/597 ja 2007/436 artiklitest 2 ja 8 tulenevaid kohustusi (vt selle kohta 15. novembri 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Taani, C-392/02, EU:C:2005:683, punkt 68; 18. oktoobri 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Taani, C-19/05, EU:C:2007:606, punkt 32, ja 3. aprilli 2014. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ühendkuningriik, C-60/13, ei avaldata, EU:C:2014:219, punkt 50).

68 Sellest järeldub, et komisjoni õigus esitada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi raames Euroopa Kohtule hindamiseks tema ja liikmesriigi vaheline vaidlus, mis puudutab liikmesriigi kohustust teha teatav liidu omavahendite summa sellele institutsioonile kättesaadavaks, on liidu omavahendite süsteemile, nii nagu see on praegu liidu õiguses välja arendatud, seesmiselt omane.

69 On tõesti nii, nagu väidab ka Tšehhi Vabariik, et liikmesriigil, kes ei jaga komisjoni seisukohta selles, et ta on kohustatud tegema teatava liidu omavahendite summa sellele institutsioonile kättesaadavaks, ega tee seda summat kättesaadavaks, tuleb maksta viivist juhul, kui Euroopa Kohus tuvastab, et see liikmesriik on rikkunud liidu omavahendite valdkonda reguleerivatest õigusnormidest tulenevaid kohustusi.

70 Sellega seoses tuleb siiski esiteks märkida, et nagu tuleneb sisuliselt käesoleva kohtuotsuse punktidest 58 ja 59, on määruse nr 1150/2000 artikli 11 lõikes 1 ette nähtud viivise maksmise kohustus aktsessoorne kohustusele teha komisjonile liidu omavahendid kättesaadavaks vastavalt selle määruse artiklites 9–11 sätestatud tingimustele ning eelkõige järgides selles määruses kindlaks määratud tähtaegu.

71 Järelikult ei olnud Tšehhi Vabariigil õigus, kui ta samastas kohtuistungil viivise, mida liikmesriik võib olla kohustatud liidu omavahendite süsteemi raames maksma, kohtukuludega, mis tema arvates võivad takistada kohtusse pöördumist.

72 Teiseks, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 84 õigesti märkis, tuleneb Euroopa Kohtu kohtupraktikast, et liikmesriik saab vältida viivisega – mille summa võib olla märkimisväärne – tekkivaid kahjulikke finantstagajärgi sellega, et ta teeb komisjonile viimase nõutud summa kättesaadavaks, avaldades samas selle institutsiooni seisukohtade põhjendatuse suhtes kahtlust (vt selle kohta 16. mai 1991. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Madalmaad, C-96/89, EU:C:1991:213, punkt 17, ja 12. septembri 2000. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ühendkuningriik, C-359/97, EU:C:2000:426, punkt 31).

73 Kui kättesaadavaks tegemine toimub selliste reservatsioonidega, peab komisjon vastavalt ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttele alustama asjaomase liikmesriigiga konstruktiivset dialoogi, et selgitada nende vastavaid seisukohti ja määrata kindlaks selle liikmesriigi kohustused.

74 Asjasse puutuva liikmesriigi ja komisjoni vahelise dialoogi ebaõnnestumise korral on institutsioonil, vastupidi sellele, mida ta käesolevas kohtuasjas väidab, võimalik esitada liikmesriigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi seoses liidu omavahendite sissenõudmise, kindlaksmääramise ja kättesaadavaks tegemise kohustusega, mis sellel liikmesriigil lasuvad.

75 Nimelt, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 98, oleks asjaolu, et liidu omavahendid on tehtud kättesaadavaks reservatsioonidega, põhjenduseks liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamisele juhul, kui ilmneb, et asjaomane liikmesriik oli tõepoolest kohustatud vastavad summad kättesaadavaks tegema.

76 Euroopa Kohus on juba käsitlenud komisjoni esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi kohtuasjas, milles kostjaks olev liikmesriik oli teinud liidu omavahendid kättesaadavaks koos reservatsioonidega (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-442/08, EU:C:2010:390, punkt 51).

77 Kuid vastupidi Tšehhi Vabariigi seisukohale, keda toetab Madalmaade Kuningriik, ei saa komisjon juhul, kui liikmesriik teeb omavahendid kättesaadavaks koos reservatsioonidega, siiski olla kohustatud esitama selle liikmesriigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi.

78 Selline kohustus oleks nimelt vastuolus ELTL artikli 258 süsteemiga, millest nähtub, et komisjonil ei ole kohustust esitada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, vaid tal on selles osas kaalutlusõigus (vt selle kohta 14. veebruari 1989. aasta kohtuotsus Star Fruit *vs.* komisjon, 247/87, EU:C:1989:58, punkt 11).

79 Seega ei saa liikmesriik nõuda, et liidu omavahendite summa tehakse koos reservatsioonidega kättesaadavaks tingimusel, et komisjon kohustub esitama Euroopa Kohtusse liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi (vt selle kohta 21. juuni 2007. aasta kohtumäärus Soome *vs.* komisjon, C-163/06 P, EU:C:2007:371, punkt 44).

80 Sellest järeldub, et komisjonile antud kaalutlusõiguse tõttu ei anna liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitamise võimalus asjaomasele liikmesriigile mingit tagatist, et tema ja selle institutsiooni vahelise vaidluse liidu omavahendite kättesaadavaks tegemise üle lahendab kohus.

81 Neil asjaoludel tuleb lisada, et kui liikmesriik on teinud komisjonile kättesaadavaks teatava liidu omavahendite summa, avaldades seejuures kahtlust selle institutsiooni seisukoha põhjendatuse suhtes, ning kui käesoleva kohtuotsuse punktis 73 nimetatud dialoogimenetlusega ei ole õnnestunud selle liikmesriigi ja kõnealuse institutsiooni vahelist vaidlust lõpetada, võib liikmesriik nõuda hüvitist liidu alusetu rikastumise tõttu ning vajaduse korral esitada selleks Üldkohtule hagi.

82 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on otsustanud, et liikmesriikidele ühiste õiguspõhimõtete kohaselt on isikul – kellele on tekitatud kahju, mis on suurendanud teise isiku vara, ilma et sellisel rikastumisel oleks mingitki õiguslikku alust – üldjuhul õigus nõuda rikastujalt välja alusetult saadu selle kahju ulatuses. Kuigi EL toimimise lepingus ei ole sellist õiguskaitsevahendit sõnaselgelt ette nähtud, viiks ELTL artikli 268 ja artikli 340 teise lõigu niisugune tõlgendus, mis sellise võimaluse välistaks, tulemuseni, mis on vastuolus tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega. Nende artiklite alusel esitatud liidu alusetul rikastumisel põhineva hagi korral tuleb tõendada kostja rikastumist ilma kehtiva õigusliku aluseta ning selle rikastumisega seotud hageja vaesumist (vt selle kohta 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Masdar (UK) *vs.* komisjon, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punktid 44 ja 46–50).

83 Sellise hagi analüüsimise raames peab Üldkohus eelkõige hindama, kas hagejaks oleva liikmesriigi vaesumist, mis vastab liidu omavahendite summa – millega see liikmesriik ei ole nõustunud – komisjonile kättesaadavaks tegemisele, ja sellele vastavat kõnealuse institutsiooni rikastumist põhjendavad – või vastupidi ei põhjenda – need kohustused, mis sellel liikmesriigil on tulenevalt liidu omavahendite valdkonda reguleerivatest liidu õigusnormidest.

84 Järelikult ei ole Tšehhi Vabariigil, keda toetab Madalmaade Kuningriik, õigus, kui ta väidab, et liikmesriigil puudub igasugune tõhus kohtulik kaitse, kui ta ei jaga komisjoni seisukohta seoses tema kohustustega liidu omavahendite valdkonnas.

85 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb Tšehhi Vabariigi ainus väide tagasi lükata ja seega jätta apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata.

Kohtukulud

86 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 kohaselt, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

87 Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist Tšehhi Vabariigilt nõudnud ja viimane on oma ainsa väite osas kohtuvaidluse kaotanud, tuleb Tšehhi Vabariigi kohtukulud jätta tema enda kanda ja mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.

88 Kodukorra artikli 140 lõike 1 kohaselt, mis kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel on samuti kohaldatav apellatsioonimenetluse suhtes, kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ja liidu institutsioonid ise oma kohtukulud.

89 Madalmaade Kuningriik kannab seega oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.**

2. **Jätta Tšehhi Vabariigi kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Komisjoni kohtukulud.**

3. **Jätta Madalmaade Kuningriigi kohtukulud tema enda kanda.**

Allkirjad